

**MAAKUNTAOHJELMIEN
VERTAISARVIOINTI –
PÄIJÄT-HÄMEEN
ARVIOINTIRAPORTTI**

**PÄIJÄT-HÄME JA ETELÄ-KARJALA
2020**

MAAKUNTAOHJELMAN ARVIOINTI

- Päijät-Hämeen ja Etelä-Karjalan liittojen vertaisarviointi keväällä ja kesällä 2020
 - Yhteinen kysely (Etelä-Karjalasta 16 vastaajaa, Päijät-Hämeestä 20 vastaajaa)
 - Viisi keskeisen toimijan haastattelua molemmista maakunnista.
 - Itsearviointi
 - Vertaisarviointi
 - Arviointipäivä
- Lopputuloksena maakuntakohtaiset arviointiraportit
- Vetovastuussa Etelä-Karjalan liitto

Maakunnan strategiset tavoitteet

- Alueen vetovoiman lisääminen
- Jalostusarvon nostaminen kauttaaltaan
- Uusien kasvualojen kokeileminen

ÄLYKKÄÄN
ERIKOISTUMISEN
KÄRJET

Kiertotalous

Muotoilu

Liikunta ja
elämykset

Päijät-Hämeen tavoitteet, toimintalinjat, älykäs erikoistuminen ja läpileikkaavat teemat

YLEISTUNTUMA

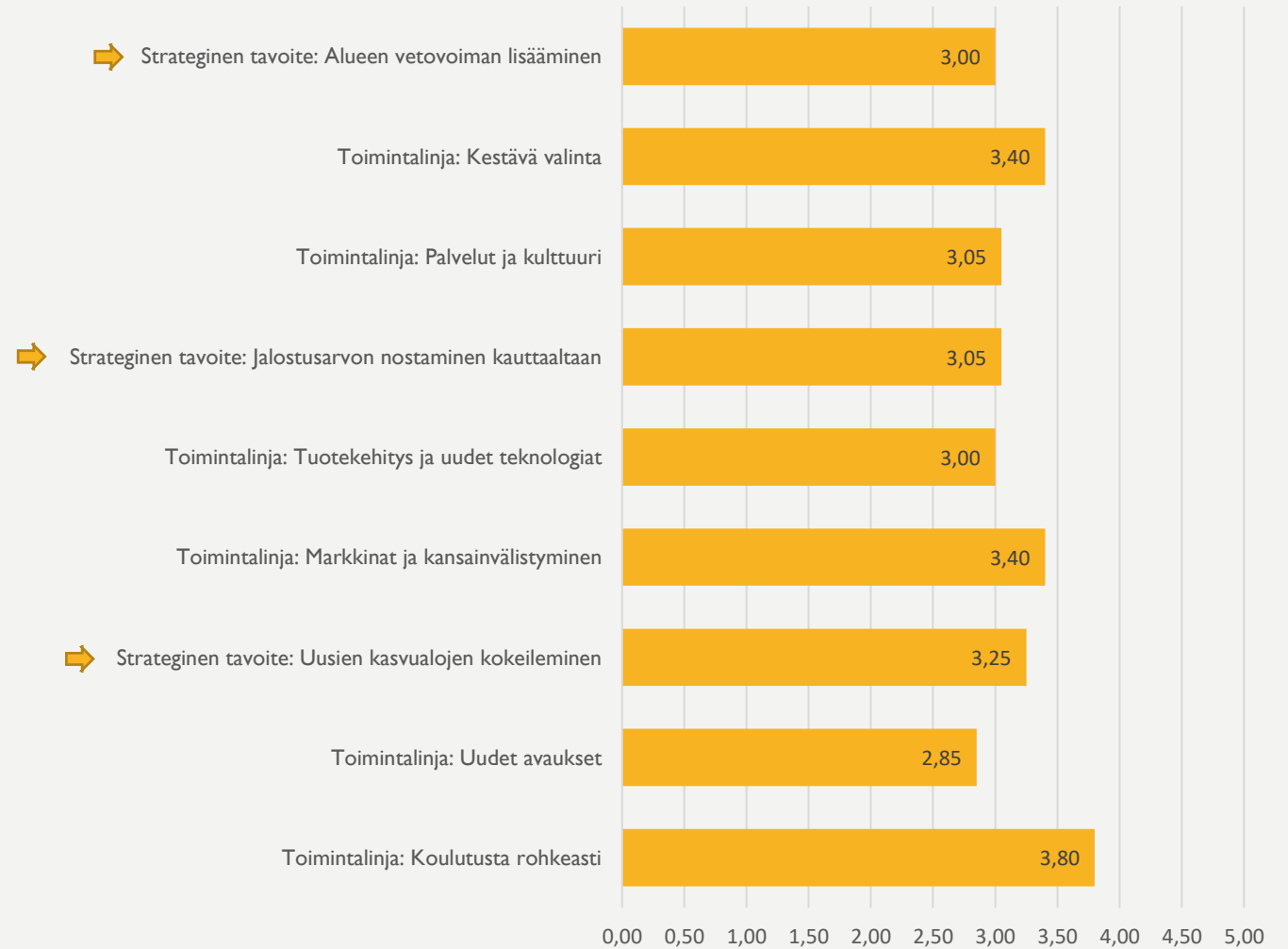
- Isot haasteet säilyneet (ikä rakenne, työllisyys ja koulutustaso,) mutta maakunnallinen näkemys merkityksellisistä asioista on selkeytynyt.
- Tarve yhteistyölle on noussut aiempaa enemmän ja laajemmin esille
- Koulutustarjonta on monipuolistunut. Kärkenä LUT-yliopiston toinen kampus, jolta odotetaan paljon.
- Uusien yritysten sijoittumisessa kasvuhyppäys ja vähän isommat yritykset ovat vahvistuneet.
- Maakunnan tulevaisuuden suunnan ratkaisee Lahti, jonka asema osana pääkaupunkiseudun työssäkäyntialuetta on vahvistunut.
- Ohjelma on selkeä, visuaalinen ja ihastuttavan tiivis, mutta liitteet jäävät perustelematta tekstissä ja kytkemättä strategisiin valintoihin.

OHJELMAN STRATEGISET TAVOITTEET JA KEHITTÄMISEN KÄRJET

- Strategiset tavoitteet kunnianhimoisia ja toimivia sekä fokusointi uuden luomisessa onnistunut. Valinnat on liitetty selkeästi ohjaaviin strategioihin sekä EAKR-ohjelmaan.
- Vetovoimaisuus liittyy kaikkeen toimintaan ja se on lisääntynyt. Kuuluminen pääkaupunkiseudun työssäkäyntialueeseen on mahdollisuus.
- Alueen profiili on noussut erityisesti kiertotaloudessa ja start up -toiminta vahvistunut. Jalostusarvon nostaminen on elinehto, jossa edistymisen ratkaisee yritys kenttä.
- Maakunnan sisällä on vielä paljon tehtävissä toinen toisensa hyödyntämisessä kumppaneina.

OHJELMAN STRATEGISET TAVOITTEET JA KEHITTÄMISEN KÄRJET

Päijät-Häme-ohjelman toteutuminen

OHJELMAN TOTEUTTAMINEN

- Ohjelman valmistelussa mukana olleet ovat toteuttaneet sitä ja se on vaikuttanut kuntien strategioihin ja päinvastoin. Tavoitteet ovat yhteneväisiä alueen toimijoiden kanssa.
- Lahden kaupunkiseudun kilpailukykystrategia synkronoitiin vahvasti maakuntaohjelmaan. Se on vieraannuttanut pienempiä kuntia ja strategisten tavoitteiden perustelemattomuus yrityselämää, kuten perusteollisuutta ja metsäsektoria.
- Maakuntaohjelman strategiset tavoitteet ja toimintalinjat sekä fokusoivat tekemistä että rajaavat hanketoimintaa.
 - Matkailun kehittämisessä on korostunut kansainvälinen tapahtumamatkailu, joka ei kosketa pieniä kuntia.
 - Ekosysteemihankkeita on ollut aiempaa enemmän ja niissä on selkeät teemat, kuten kiertotalous, mutta ylimaakunnallisia hankkeita on aiempaa vähemmän.
- Positiivisia kehityskulkuja:
 - Kansainvälistyminen kehittyi myönteisesti ja työttömyys väheni ennen koronapandemiaa.
 - Kiertotalous on kehittynyt.
 - Yrityksiä kiinnostaa aiempaa enemmän alueelle sijoittuminen.
 - Liikunta ja elämykset -kokonaisuuden osat, esimerkiksi vuokrauspalvelut ja ravintola-ala, ovat vahvistuneet.
- Ollaanko riittävän avoimia uusille toimijoille, jotta pienen piirin pyörimisen riskit eivät realisoidu. Esimerkiksi LABilla ja Ladecilla on ollut isot roolit.
- Tärkeää on maakuntaohjelman tavoitteiden osuvuus, jolloin niiden toteuttaminen tapahtuu lähes automaatiolla ja ohjelmasta tulee aluekehittämisen ”hissipuhe”.

VALMISTELUPROSESSI

”Huono vaihtoehto mun mielestä on se, että lähdetäänpäs nyt tyhjältä pöydältä tässä tämmöiseen osallistavaan prosessiin ja sitten järjestetään tämmöisiä 160 hengen workshoppeja, joissa kaikki heittää näkemyksensä ilmoille ja sitten ollaan olevinaan osallistettu ja joku raukkaparka liitossa yrittää niistä sitten kasailla jonkun järkevän kokonaisuuden.”

- Osallistava prosessi, mikä on keskeistä sitoutumiselle strategian toteuttamiseen.
 - Strategia on suuntaa antava, joten sen toteuttamiseen tarvitaan kaikkia.
 - Vuoropuhelua yhteistyöverkoston kanssa tulee käydä koko ajan. Päijät-Hämeen liiton ja Hämeen ELY-keskuksen tulee olla samalla kartalla, ja yleensä yhteistyön toimivaa.
- Miten maakunnan kaikki kunnat ja elinkeinoelämä saadaan mukaan? Yritykset pitäisi saada mukaan, mutta tässä pitää muistaa realismi ja yritysten perustehtävä. Yrityskentälle ja erityisesti sitä edustaville yrittäjäjärjestöille voisi tarjota aiempaa sujuvampia konkreettisia ja kohdennettuja tapoja osallistua.
- Miten kansalaisyhteiskunnan osallistumista voidaan vahvistaa? Riskinä on aktiivien ehdoilla tekeminen, mutta monet hankkeet ovat kansalaisten/asukkaiden rajapinnassa.
- Kun ohjelmaa tehdään osallistavasti ja maakuntaohjelma siten puhuttelee erilaisia toimijoita, on riskinä sen muodostuminen toiveiden tynnyriksi. Tämän välttämiseksi on fokuoitava, mikä ei miellytä kaikkia ja se näkyy sitoutumisessa.

SEURANTA JA ENNAKOINTI

SEURANTA

- Tarvitaan helposti saatavilla olevaa seuranta ja siitä viestimistä – hyvässä ja pahassa.
- Tavoitteista valtaosa on pitkäjänteisiä, joiden tiukka seuraaminen ei ole tarkoituksenmukaista. Toimisiko muutama ydinmittari, joita seurataan tiiviimmin raportoiden maakuntahallitukselle, ja loput raportoidaan valtuustokauden päättyessä.
- Reagointi- ja uudelleensuuntaamiskykyä pitäisi olla enemmän.
- Hankkeiden onnistumisen seurannassa keskeistä todentaa se, mitä aukkoa hanke paikkaa ja mikä on sen rooli isommassa kokonaisuudessa.

ENNAKOINTI

- Miten maakunnat voisivat vähäisiä resurssejaan yhdistellen tehdä parempaa ennakoointia?
 - Voisiko valtakunnallisia aineistoja (esimerkiksi Sitra) hyödyntää enemmän?
 - Teema- tai haastelähtöisyys, jossa pureuduttaisiin syvällisesti yhteen keskeiseen kysymykseen vuorollaan, esimerkiksi ilmastonmuutoksen erilaiset skenaariot.
 - Tiekarttoja pitäisi tarkastella kriittisesti: perustuvatko ne skenaarioihin vai kirjaavatko ne olemassa olevaa.
- Tulevaisuustyön tulisi perustua vaihtoehtoihin tulevaisuuspolkuihin, jotta se ei jää nykyisyydestä katsovaksi toivelistaksi ja meneillään tai suunnitteilla olevien hankkeiden kokoelmaksi.

VAIKUTTAVUUS

”Varsinkin nää oppilaitoshankkeet on usein todellisuudessa piilopalkkatukia ja tähän pitäisi seuraavalla kaudella... että kyllä niissä pitäisi olla se jatkumo. Jos pannaan puoli miljoonaa johonkin projektiin niin kyllä sen pitäisi sitten näkyä jossain, kun se on valmis se projekti. Tän voit vahvasti laittaa sinne.”

- On viety yhteisiä tavoitteita ja äe-kärkiä eteenpäin, ja pystytty rahoittamaan esimerkiksi uusia ja kilpailukykyisiä sekä alueen teollisuuteen pohjaavia kiertotalouden teknologioita.
- Tavoitellaanko helppoja ja lyhyen aikavälin tavoitteita vai valtuustokaudella tai pitemmällä aikajänteellä saatavia tuotoksia? Voisiko erotella ohjelmavaiheessa?
- Isojen ja vaikuttavien muutosten aikaansaaminen kestää ohi nelivuotisen maakuntaohjelmakauden.
- Alueen isot yritykset ovat vetureita, mutta tarvitaan myös pieniä pk-yrityksiä.
- Hankemuoto rajoittaa vaikuttavuutta:
 - Rahoitusta eivät välttämättä hae tuloksen näkökulmasta ns. potentiaalisimmat hanketoimijat vaan ne, jotka organisaationa ovat hyviä hankkeistamisessa. Tähän tarvitaan toimivat pelisäännöt. Samalla voidaan vahvistaa maakuntaohjelman ohjaavaa roolia.
 - Testattavaksi siemenperunamalli, jossa pienillä hankkeilla kokeillaan uutta ja on lupa myös epäonnistua.
 - Rahoitusinstrumentit eivät taivu sujuvasti liiketoiminnan kehittämiseen ja yritystoiminnan tukemiseen.

TERVEISET TULEVAAN

Kuntaliitoksilla elinvoimaa
pienille kunnille?

Yliopisto toi toivoa!

- Samanlainen osallistava prosessi skenaario/tiekarttatyöskentelyä hyödyntämällä. Kohdennetut, konkreettiset sessiot sekä asukkaiden osallistaminen monikanavaisesti ja alhaalta ylös rakentaen. Päätäjien tehtäväksi tiivistää realistiset linjaukset päivittäisen aluekehityksen käsikirjaksi. Osallistava valmistelu ja jalkauttaminen tekee asiasta yhteisen, ja seuranta todentaa tapahtuvan muutoksen.
- Tehdyt valinnat näyttävät selkeitä ja kunnianhimoisen tavoitteellisilta ja myös tuloksia näkynyt, joten niihin voi nojata jalostaen.
 - Paukut konkreettisiin tavoitteisiin sekä realistisiin keinoihin ja välineisiin että huomiota yritys näkökulman aiempaa vahvempaan huomioimiseen.
 - Toimiala- ja kuntastrategioiden sekä yliopiston ja ammattikorkeakoulun strategioiden huomioiminen tuo vaikuttavuutta.
 - Strategisten tavoitteiden johtaminen tilannekuvasta näkyväksi.
 - Ohjelmaprosessin ja siihen osallistuneiden kuvaus lisää osallisuuden kokemusta ja ohjelmaan sitoutumista, samaten roolitus. Myös asukkaiden ja elinkeinoelämän tulisi löytää ohjelmasta itsensä.
 - Mittareita on vähän. Kuvaavatko ne riittävästi ohjelman toteutumista vai ovatko ne liikaa suhdanneriippuvaisia? Joitakin, kuten vetovoimaa, on vaikea mitata.
- Haasteina on väestörakenne ja asukkaiden hyvinvoinnista huolehtiminen sekä ilmastonmuutos, digitalisaatio ja yleensä globaali kehitys. Asennemuutoksella, osallisuudella, ennakoinnilla, skenaariotyöllä ja tulevaisuusajattelulla selkeyttä tavoitteisiin.
 - Miten pärjätään Varsinais-Suomen ja pääkaupunkiseudun kasvukeskuksille? Päijät-Hämeen sijainti ja potentiaali on hyvä, mitä LUT-konserni lisää. Jakettava painaa päälle metropolialueen integraatiossa ja koulutustason nostossa.
 - Terveys, turvallisuus, paikallisuus, etätyö ja puhtaus eli vetovoima korostuu. Tuovatko ne tarvittavia uusia asukkaita? Muistettava työllisyyden nosto ja syrjäytymisen ehkäiseminen.
 - Ohjelmatyön sykli on pitkä. Miten saadaan nopea reagointi ja muutosvalmius mukaan? Ekosysteemien toimivuuden seuranta mukaan.
- Sitten vaan lisää tehoja ja eteenpäin!